

de i for ældre, men også praktiske redskaber for dem, der arbejder med den nyere lokalhistorie.

Finn H. Lauridsen

Sigurd Jensen: *Københavns historie* bd. 5. *Under fælles ansvar*. (Gyldendal, 1981). 396 s.

Femte bind af Københavns historie, årene 1900-45, er skrevet af fhv. stadsarkivar Sigurd Jensen. Værket indleder med det nye rådhus' første klokkeklemten nytårsnat 1900, og den indledning er ret karakteristisk for hele fremstillingen, der er levende, fængslende og letforståelig.

Den detaljefyldte fremstilling beskriver de økonomiske vanskeligheder, der fulgte med de store kommunale indlemmelser ved århundredskiftet, da hovedstadens befolkningstal netop nåede op på den halve million. Det gav vanskeligheder på mange områder, men også fordele. Der blev plads til de nødvendige kirkegårdsanlæg, men til gengæld skulle der ofres store summer på kloakering og anden infrastruktur i de indlemmede områder.

Selv om stofmængden er særdeles omfattende, så ses perspektiverne og linierne dog for detaljer. Boligproblemerne, detailhandlerekspllosionen, bankvanskeligheder, mælkedrenge, badeanstalter og lokummer. Det er med alt sammen. I løbet af de 45 år bindet omhandler blev København ændret. Der blev revet talrige ejendomme ned. Nye beboelseskvarterer kom til, trafiksystemet blev udviklet. Det politiske system blev mere markeret med talrige spændinger, demonstrationer m.m. Også billedsiden er der gjort meget ud af. Den supplerer i høj grad teksten, og mange af illustrationerne er hidtil ukendte.

Det er dog karakteristisk, at resulta-

tet er blevet en bog om københavnernes og vel i særlig grad for københavnernes. Den mangler udblik til det øvrige samfunds større byer og tidens mere aktuelle problemstillinger. Den er nok blevet en for isoleret københavnnerhistorie. Men det må indrømmes, at mange af landets større provinskøbstæder vil misunde København dens moderne byhistorie.

Henrik Fode

Georg Nielsen: *Sådan gik det til ---. En håndværkers tilbageblik*. (Dansk Bladforlag, 1981). 108 sider.

Forfatteren er æresmester i Københavns Malerlaug. Han er søn af en malermester, kom selv i lære i 1914 og fik sølvmedalje for sit svendestykke. Uddannelsen blev fulgt op med ophold i udlandet og undervisning på malerskole, hvor hans interesse tidligt samlede sig om skrift og skilte.

Faderen døde før Georg Nielsen kunne overtage forretningen, den blev derfor ført videre af en slægtning, i 1922 overtog han den stadig mere hensygnende virksomhed. I de første år blev den drevet som blandet malerforretning. Mester kørte ud på cykel i det fine tøj for at hente ordrer, siden skiftede han til arbejdstøj, så igen af sted i det fine tøj for at bringe regningen ud. Startkapital var der ikke meget af: En mindre opsparing fra læreårene, lån fra en onkel og så leverandørkrediten.

Georg Nielsens erindringer er interessant læsning. De viser, hvordan en ung mand kom i gang som selvstændig håndværker. Hvorledes han fik kontakt til kolleger, og hvordan han fik forretningen drejet ind i en niche – udstillingsdekorationer. Sammen med sin kompagnon, plakatkunstneren og tegneren Thor Bøgelund byggedes en virksomhed op med udstillingsdekora-

tioner herhjemme og i udlandet. De anvendte ny teknik, og indførte blandt andet som de første i landet silketrykteknik.

Bogen er særdeles fængslende, og der kunne ønskes tilsvarende initiativer fra andre håndværksfag; Georg Nielsen lægger nemlig ting frem, som det for den udenforstående på det nærmeste er umuligt at få fat på fra andre kilder.

Henrik Fode

A. R. Jørgensen: *9. april. De spildte muligheders dag.* (Gyldendal, 1980). 183 s.

Den 9. april står for mange som en »skammens dag«; navnlig blandt de officerer, der ved den lejlighed gjorde tjeneste på mere ydmyge poster, efterlod dagen en følelse af, at man havde været offer for et forræderi. Adskillige fremførte da også i tiden efter 1940 skarp kritik af både politikere og højtstående officerer.

Oberst A. R. Jørgensen var en af de unge officerer, der allerede i 1940 mente, at forløbet den 9. april burde have været anderledes. Som næstkommanderende ved et ingeniørkompagni i Sønderjylland foreslog han den 8. april, at kompagniet forberedte enkelte brosprængninger på de to jyske længdebaner. Jyske division nægtede tilladelse hertil og sikrede dermed, at besættelsesmagten fik et fuldt funktionsdygtigt jernbanenet stillet til rådighed. At tyskerne forstod at udnytte dette, havde A. R. Jørgensen rig lejlighed til at konstatere i dagene efter invasionen, hvor den ene togstamme efter den anden rullede nordpå med forsyninger. Et par brosprængninger i Sønderjylland ville afgjort have skabt visse problemer for tyskerne, men skaderne kunne hurtigt være blevet udbedret. Anderledes ville situationen have været, hvis der fra dansk side var

blevet sørget for en mere systematisk lammelse af det jyske jernbanenet. I så tilfælde ville tyskernes lynbesættelse af Danmark og Norge være blevet udsat for alvorlige forsinkelser.

Det er dette perspektiv, forfatteren har arbejdet videre med efter besættelsen, og han er kommet til den konklusion, at der i april 1940 faktisk var mulighed for ikke blot at vanskeliggøre og sinke tyskernes operation »Weserübung«, men endog for at gøre felttoget mod Norge til en regulær fiasko med heraf følgende svækkelse af Hitlers position på hjemmebane! Muligheden var der, men den blev ikke udnyttet, ja, dårligt nok opfattet som en mulighed af en uforberedt og lamslået hærledelse. Derfor valgte Danmark den 9. april at føre en kort neutralitetskamp og lade den efterfølge af en alle styrker omfattende kapitulation. I den situation skulle man efter forfatterens mening have satset på en »kommunikationskrig« suppleret med en kapitulation, der omfattede alle ikke-involverede styrker.

A. R. Jørgensen har med sin bog ønsket at påvise, at en sådan »kommunikationskrig« var en realistisk og særdeles effektiv mulighed i april 1940. Han definerer en »kommunikationskrig« som en operation, hvor man med en begrænset indsats opnår betydelige militære resultater ved at ødelægge fjendens forbindelseslinier, og han gennemgår i et par centrale kapitler forløbet og betydningen af en sådan operation kaldet »Springbræt«.

»Springbræt« er fra forfatterens side først og fremmest tænkt som en ganske sammensat operation, der indebærer såvel defensive som offensive elementer samt en vis koordinering af dansk og norsk indsats. Det er i den udformning, »Springbræt« ville have fået den største effekt; men også en mere begrænset udgave af operationen, f.eks.